

Szent Anzelm élete és beszélgetései (I. 22.)

Anzelm különleges figyelmet fordított a serdülőkre és a fiatalokra, és azoknak, akik ennek oka iránt érdeklődtek, egy hasonlaltal szokott válaszolni. A fiatalok életkorát a viaszhoz hasonlította, amelyet megfelelő hőmérsékletűre kell melegíteni ahhoz, hogy belenyomhassák a pecsétet. „Ha ugyanis a viasz – úgymond – túl kemény vagy túl lágy, a pecsétnyomó képmását nem képes maradéktalanul visszaadni. Ha viszont akkor nyomják bele a pecsétet, amikor e két véglet – a keménység és a lágyág – megfelelő arányban van meg benne, akkor a pecsétnyomó rajzolatát tisztán és teljesen tükrözi vissza. Ugyanez a helyzet az emberi életkorokkal. Nézz egy olyan embert, aki kora gyermekkorától késő öregségéig a világi élet hiábavalóságai között forgolódott, csak a földi dolgokon gondolkodik, és ezekben teljesen megrögzötté vált. Kezdj el ezzel beszélgetni a lelki dolgokról, beszélj neki az isteni szemlélődés finomságairól, tanítsd meg fürkészni a mennyei titkokat, s rájössz arra, hogy semmit sem lát meg abból, amit neki mutatni akarsz. Nem csoda, hiszen megkeményedett viasz már, az életét nem ilyen dolgokkal töltötte, azt tanulta meg, hogy teljesen mással törődjön. Ellenben végy szemed elé egy zsenge életkorú és tudású gyermeket, aki még nem tud különbséget tenni jó és rossz között, aki képtelen megérteni téged, amikor ilyesmiről értekezel: még túlságosan lágy, félig folyékony viasz, s nem tudja felfogni a pecsétnyomó ábráját. A kettő között helyezkedik el a serdüülő és ifjú

Eadmer (1060 k. – 1126 k.) bencés szerzetes és történetíró Canterburyben. Canterbury Szent Anzelm barátja, akinek 1124 körül életrajzát is megírta két könyvben (*De vita et conversatione Anselmi*). Az életrajzban Eadmer Anzelmet beszélgetéseinek, leveleinek és tetteinek tükrében mint a szerzetesek példaképét mutatja be.

ember, akiben megfelelő arányban van meg a viasz keménysége és a lágyága. Ha őt oktatód, képes leszel benne kialakítani azt, amit szeretnél. Ezért van az, hogy amikor a fiatalok felé fordulsz, nagyobb gondossággal ügyelek; azon vagyok, hogy kiirtsam belőlük a bűnök magvait, hogy aztán az erények szent gyakorlatait hozzáértéssel elsajátítva a lelki férfi képmására alakítsák át magukat.”

Egyszer egy felettebb jámbor ember hírében álló apát a szerzetesi életmódról beszélgetett Anzelmmel. Többek között a monostorban nevelkedő fiúkról is szót ejtett, és megjegyezte: „Az ég szerelmére, mi lesz ezekből? Teljesen romlottak és javíthatatlannak. Éjjel-nappal, szakadatlan verjük őket, s ők csak egyre rosszabbak lesznek.” Anzelm elcsodálkozott, és így szólt: „Szakadatlan veritek őket? És mi lesz belőlük, amikor felnőnek?” Mire ő: „Gyengeelméjű vadállatok.” Erre Anzelm: „Ti aztán sikeres nevelők vagytok: sikerült az emberekből állatokat nevelnetek.” „Mit tegyünk még – válaszolta amaz –, ha egyszer minden lehetséges eszközzel kényszerítjük őket, hogy megjavuljanak, de nem érünk el semmit.” „Kényszerítitek? Mondd meg nekem, kérlek, apát uram, mi történne akkor, ha elültetnél egy fiatal fát a kertedben, s azt minden oldalról úgy körülzárnád, hogy ága-ít semmilyen irányba nem tudná kiterjeszteni; ha néhány év elmúltával kibontanád, milyen lenne az a fa?” „Használhatatlan, csupa görbe és egymásba gabalyodó ág.” „Kinek a hibája volna ez? Hát nem a tiéd, aki túlságosan korlátoztad? Lám, ezt tesztet a rátok bízott fiatalokkal. Amidőn az *oblációval* felajánlották őket, el lettek ültetve az egyház kertjében, hogy növekedjenek és Istennek gyümölcsöt hozzanak. Ti pedig megfélemlítéssel, fenyegetésekkel és veréssel annyira körbezárjátok őket, hogy nem rendelkezhetnek többé saját szabadságukkal. Emiatt a mértéktelen korlátozás miatt rossz és kusza gondolatokat teremnek, növesztenek, táplálnak, miként a tövisbokor; s mindebbe akkora erőt fektetnek, hogy teljes eltökéltséggel elutasítják mindazt, ami megtámaszthatná és nemesebbé tehetné őket. S mivel bennetek semmi szeretetet, semmi irgalmat, semmi jóindulatot vagy rokonszenvet nem találnak, a jövőben sem számítanak semmi jóra tőletek, és azt gondolják, hogy mindaz, amit tesztek, irántuk való gyűlöletből és rosszindulatból fakad. Sajnálatos módon ebből az következik, hogy testi növekedésükkel egy időben a gyűlölet és a gyanakvás is növekszik bennük, és egyre hajlandóbbak és hajlamosabbak a bűnre. Minthogy pedig nevelőiktől valódi szeretetet nem kaptak, minden emberre csak összevont szemöldökkel és mogorva tekintettel tudnak nézni. Az Isten szerelmére, áruljátok el nekem, mi az oka annak, hogy ilyen ellenségesek vagytok velük szemben? Hát nem emberek ők is – ugyanolyan természetűek, mint ti vagytok? Kívánnátok-e magatoknak azt, amit öve-
lük tesztek, ha a helyükben volnátok? Rendben van. Tegyük fel, hogy csakis ütlegetésekkel és ostorcsapásokkal akarjátok őket a jó erkölcsökre megtanítani. Láttatok-e valaha olyan aranymű-

vest, aki csakis kalapácsütések segítségével alakította ki arany- vagy ezüstlemezből a kívánt ragyogó képmást? Nem hinném. Hát akkor? Amidőn az alkalmas formát kihozza a lemezből, hol finoman megüti és sajtolja a megfelelő eszközzel, hol pedig még finomabban simítja és formázza. Ha tehát ti azt kívánjátok, hogy a rátok bízott gyermekek az erkölcsöktől ékeskedjenek, szükséges, hogy az ütlegelések sajtója mellett megadjátok nekik az apai jóság és szelídség enyhítőszerét és védelmét.” Az apát így válszolt: „Enyhítőszer?! Védelem?! Azon fáradozunk, hogy a súlyos és érett erkölcsök közé fogjuk be őket.” Mire Anzelm: „Jól teszitek. A kenyér és a szilárd étel hasznos és üdvös táplálék az egészséges embernek. Ám vond meg az anyatejet és etesd ezekkel a csecsemőt, majd meglátod, hogy előbb fullad meg tőlük, mint hogy csillapítja éhségét. Hogy miért, azt nem magyarázom el, napnál világosabb. De legalább azt vegyétek figyelembe, hogy amiképpen a törékeny és az erőteljes testnek egyaránt megvan a maga tulajdonságaihoz illő étke, ugyanúgy a törékeny és az erőteljes lélek is rendelkezik saját minőségének megfelelő táplálékkal. Az erős léleknek nincs szüksége tejre, szilárd eledellel táplálkozik: béketűrő az üldözések közepette; nem kívánja a másét; annak, aki megüti egyik orcáját, odatartja a másikat is; imádkozik ellenségeiért; szereti azt, aki gyűlöli őt, és még sok ehhez hasonló. A törékeny és az Isten szolgálatában még zsenge lélek viszont tejre szorul: mások szelídségére, jóindulatára, irgalmaságára, derűs szólongatására, szerető támogatására, és még sok effélére. Ha ilyen módon alkalmazkodtok a rátok bízott erősekhez és gyengékhez, Isten kegyelmének segítségével, amennyiben rajtatok áll, megnyeritek őket Istennek.” Ennek hallatára felsőhajtott az apát: „Eltértünk az igazságtól, s a helyes megkülönböztetés fénye nem világított nekünk.” Anzelm lába előtt a földre hullott, megvallotta, hogy vétkezett, hogy bűnös; bocsánatot kért a múltért, s javulást ígért a jövőre.

(Dejcsics Konrád fordítása)